

UDENRIGSMINISTERIET

EKN, sagsnr.: 2020-27556
Den 13. august 2020

Ekstraordinær uformel videokonference for udenrigsministre den 14. august 2020

SAMLENOTAT

1. Situationen i Det østlige Middelhav	2
2. Hviderusland	4

1. Situationen i Det østlige Middelhav

KOM-dokument foreligger ikke.

Nyt notat.

1. Resumé

På den ekstraordinære videokonference for EU's udenrigsministre den 14. august 2020 forventes en ny drøftelse af situationen i Det østlige Middelhav med fokus på Tyrkiets ageren i græsk og cypriotisk territorialfarvand og eksklusive økonomiske zone.

2. Baggrund

Den ekstraordinære videokonference er indkaldt af EU's udenrigsrepræsentant bl.a. på foranledning af Grækenland, der anklager Tyrkiet for nye krænkelse i form af sejlads i græsk territorialfarvand og uautoriserede boreaktiviteter i Grækenlands eksklusive økonomiske zone. Grækenland henviser til, at Tyrkiets ageren har øget spændingerne i Det østlige Middelhav og opfordrer til, at EU må reagere herpå.

EU's udenrigsministre har senest drøftet situationen i Det østlige Middelhav den 13. juli d.å. Ved den lejlighed blev det konstateret, at forbindelserne mellem EU og Tyrkiet i øjeblikket er under pres på grund af en bekymrende udvikling, der påvirker EU's interesser, navnlig i Det østlige Middelhav og Libyen. Der var endvidere enighed om, at Tyrkiet skal gøre noget ved flere alvorlige spørgsmål for at ændre den nuværende konfrontatoriske dynamik og skabe et tillidsbaseret klima. I overensstemmelse med Rådets konklusioner af 15. juli 2019 om ulovlige tyrkiske boreaktiviteter i Cyperns eksklusive økonomiske zone og erklæringen af 15. maj 2020 om Det østlige Middelhav understregede ministrene på ny, at Tyrkiets ulovlige handlinger i Det østlige Middelhav, skal bringes til ophør.

Det Europæiske Råd har i 2019 opfordret Tyrkiet til at indstille sine handlinger og respektere andre landes suveræne rettigheder i overensstemmelse med folkeretten. Det Europæiske Råd har endvidere besluttet at suspendere højniveaumøder mellem EU og Tyrkiet og støtte en reduktion af EU's førtiltrædelsesstøtte til Tyrkiet. Endelig vedtog udenrigsministrene på råds-mødet i november 2019 et nyt sanktionsregime over for Tyrkiet i form af indrejserestriktioner og indefrysning af værdier.

EU's relationer med Tyrkiet er komplekse og mangeartede. Landets størrelse og geopolitiske placering gør det til en uomgængelig, men også vanskelig partner. Udenrigs- og sikkerheds-politisk har Tyrkiet historisk set udgjort en bro mellem Europa og Mellemøsten. Udviklingen i Tyrkiet har imidlertid siden det mislykkede kupforsøg i 2016 givet anledning til en stadig voksende bekymring, især i forhold til den manglende respekt for menneskerettighederne og retsstaten. I praksis har udvidelsesforhandlingerne med Tyrkiet været sat i bero i mange år. De senere år har samarbejdet om irregulær migration stået helt centralt. EU-Tyrkiet aftalen fra 2016 udgør et vigtigt fundament for samarbejdet om at begrænse irregulær migration mod Europa og støtte syriske flygtninge i Tyrkiet. Aftalen kom imidlertid under alvorligt pres i marts d.å., da Tyrkiet besluttede at åbne grænsen mod Grækenland.

3. Formål og indhold

Rådets drøftelse forventes at fokusere på udviklingen i Det østlige Middelhav.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke høres.

5. Nærhedsprincippet

Spørgsmålet om nærhedsprincippet er ikke relevant.

6. Gældende dansk ret

Ikke relevant.

7. Konsekvenser

Sagen forventes ikke at have lovgivningsmæssige konsekvenser eller konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, erhvervslivet, miljøet eller beskyttelsesniveauet.

8. Høring

Sagen har ikke været sendt i høring.

9. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Der er bred EU-solidaritet med Cypern og Grækenland. Nogle medlemsstater ønsker at trække EU's tilgang til Tyrkiets boringer i en endnu mere robust retning, i form af skærpelse af sanktionerne gennem yderligere sanktionslistning af tyrkiske enheder og enkeltpersoner. En bredere kreds af medlemsstater ønsker en mere balanceret tilgang, der også tager hensyn til vigtigheden af samarbejdet med Tyrkiet som strategisk partner på områder som migration, samhandel og i NATO.

10. Regeringens generelle holdning

Regeringen støtter fuldt op om tidligere vedtagne konklusioner om Tyrkiet. Tyrkiets ageren i Det østlige Middelhav er uacceptabel, Tyrkiet skal respektere sine folkeretlige forpligtelser, og der skal udvises solidaritet med Cypern og Grækenland i forhold til de krænkelse, som Tyrkiet begår mod disse landes nationale suverænitet.

Regeringen finder det samtidig vigtigt at fastholde en balanceret og proportionel tilgang, da EU's forhold til Tyrkiet er langt bredere end dette ene spørgsmål. Der er derfor behov for fortsat dialog og samarbejde på områder af fælles interesse, ikke mindst migration og samhandel.

11. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Folketingets Europaudvalg er senest blevet orienteret om situationen i Det østlige Middelhav den 15. maj 2020. Folketingets Europaudvalg er endvidere blevet orienteret bredere om Tyrkiet ved en skriftlig forelæggelse den 9. juli 2020.

2. Hviderusland

KOM-dokument foreligger ikke.

Nyt notat

1. Resumé

Der forventes en drøftelse af situationen i Hviderusland oven på det netop afholdte præsidentvalg den 9. august 2020. Drøftelsen forventes at omhandle, hvordan EU skal reagere over for Hviderusland i lyset af den omfattende valgsvindel samt hårdhændede behandling af fredelige folkelige protester og presse fra de hviderussiske myndigheders side. Derudover forventes en drøftelse af EU's handlemuligheder i forhold til at støtte de demokratiske kræfter i Hviderusland.

2. Baggrund

Præsidentvalget i Hviderusland søndag den 9. august endte ikke overraskende med, at præsident Alexander Lukasjenko officielt blev erklæret vinder. Ifølge Hvideruslands Centrale Valgkommissionen (CEC) var valgdeltagelsen på 84 %, og Lukasjenko fik godt 80 % af stemmerne, mens den nærmeste modkandidat, den 37-årige Svetlana Tikhonovskaja, fik 9,9 %.

Valget blev gennemført uden tilstedeværelsen af uafhængige internationale valgobservatører fra OSCE og med åbenlyse brud på almindelige standarder for gennemførelse af et demokratisk valg. Tikhonovskaja har efter valget udtalt, at hun ikke anerkender valgresultatet. Valgresultatet har affødt omfattende protester i Minsk og i en lang række andre byer. Sent søndag aften den 9. august udbrød der gadekampe mellem politi og demonstranter i Minsk. Politiet har blandt andet anvendt chokgranater, vandkanoner og gummikugler mod demonstranterne. Efter urolighederne og de seneste dages arrestationer samt voldsomt pres fra det hviderussiske styre befinder Tikhonovskaja sig nu i Litauen.

Lukasjenko har i sine udtalelser efter valget ikke signaleret imødekommenhed, tværtimod. Han har udtalt, at alle former for modstand vil blive bekæmpet. Der rapporteres om oprustning fra myndighedernes side og udstationering af yderligere politi og militære enheder i byer, hvor der i dagene efter valget har været uro. Desuden var der i flere dage omfattende udfald på internettækningen, inden forbindelsen blev genoprettet.

Den 11. august udsendte EU's udenrigsrepræsentant Josep Borrell en EU-erklæring på vegne af de 27 EU-medlemsstater, hvor der bl.a. opfordres til øjeblikkelig løsladelse af alle tilbageholdte, og hvor valget betegnes som hverken frit eller retfærdigt. Erklæringen lægger ligeledes op til en EU-drøftelse af, hvordan EU skal reagere over for Hviderusland, herunder hvorvidt EU skal gennemføre sanktioner mod enkeltpersoner ansvarlige for den observerede brug af vold, ubegrundede arrestationer og valgsvindel.

Danmark presser på for, at de grove menneskerettighedskrænkelser, åbenlys valgsvindel og indskrænkning af mediefriheden i Hviderusland sættes på dagsordenen – både i EU og FN samt i OSCE og Europarådet, og at der følges op med brug af de instrumenter, der ligger i de respektive organisationer, herunder målrettede EU-sanktioner mod enkeltpersoner ansvarlige for valgsvindel, ubegrundede arrestationer og vold mod fredelige demonstranter og journalister.

Kritiske reaktioner fra en så bred kreds af lande som muligt vil skabe det maksimale pres på det hviderussiske styre og medvirker samtidigt til at vise opbakning til en hviderussisk befolkning, der ønsker en demokratisk udvikling i landet.

3. Formål og indhold

Der forventes en drøftelse af situationen i Hviderusland oven på afholdelsen af præsidentvalget den 9. august med vægt på, hvordan EU skal reagere over for Hviderusland, samt EU's handlemuligheder ift. at støtte de demokratiske kræfter i Hviderusland.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke høres.

5. Nærhedsprincippet

Spørgsmålet om nærhedsprincippet er ikke relevant.

6. Gældende dansk ret

Ikke relevant.

7. Konsekvenser

Sagen forventes ikke at have lovgivningsmæssige konsekvenser eller konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet.

8. Høring

Sagen har ikke været sendt i høring.

9. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Der forventes generel opbakning til, at EU skal gennemføre en dybdegående vurdering af forholdet til Hviderusland, herunder hvilke tiltag EU kan tage i brug over for de ansvarlige for bl.a. politivold mod demonstranter og journalister. Der ventes forskelle mellem medlemslandene i forhold til hvilke tiltag, der skal tages i brug fra EU's side over for Hviderusland. Der forventes ikke at være bred opbakning blandt EU-medlemsstaterne til at tage brede sanktioner i brug over for Hviderusland, men at sanktioner mod enkeltpersoner ansvarlige for den observerede brug af vold, ubegrundede arrestationer og valgsvindel kan komme på tale.

10. Regeringens generelle holdning

Udenrigsministeren har som reaktion på situationen i Hviderusland allerede hurtigt og offentligt gjort regeringens holdning klar. Selvom det er i EU's interesse at have et godt naboskab med Hviderusland, må EU ikke tøve med at tage kritisk afstand og fordømme, når det hviderussiske styre undertrykker sin egen befolkning samt den frie presse. Danmark arbejder i EU for målrettede sanktioner mod enkeltpersoner ansvarlige for valgsvindel, ubegrundede arrestationer og vold mod fredelige demonstranter og journalister. Det er regeringens holdning, at EU bør følge situationen nøje i Hviderusland for at vurdere, hvilke yderligere EU-tiltag, der bedst kan bidrage til, at udviklingen bringes i den rigtige retning. Samtidigt er det vigtigt, at EU rækker ud til den hviderussiske befolkning for at vise støtte til de demokratiske kræfter i landet og sikre, at Hviderusland ikke skubbes yderligere fra os.

11. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg.

Hviderusland blev sidst forelagt for Folketingets Europaudvalg den 11. februar 2016.